

Kur'an'da Kıst Kavramı

“القسط kıst” ve “العدل adl” kelimeleri dilimize çevrilirken çoğunlukla eş anlamlıymış gibi muamele edilen kelimelerdendir. Her iki kelimenin birlikte kullanıldığı ayetlerde bile ikisine de adalet anlamı verilir. Böylece meal okuyucusunun ayette iki farklı ifadenin geçtiğini anlaması imkansız olur.

kh İki farklı kelimenin aynı anlama gelmesi, diğeri bir deyişle eş anlamlılık, her dilde zayıflık olarak görülür. Bu sebeple dillerde mutlak anlamda birbirinin eş anlamlısı olan iki kelime olmadığı kabul edilir. Söz konusu olan Allah'ın Kitabı olduğunda bu tesbitin doğru olması gerektiği çok daha akla yatkın hale gelir. Kâinatın yaratıcısı Kitabında, okuyucunun konforunu gözetmek için aynı anlama gelen farklı kelimeler kullanmış olamaz. Eğer kelimeler arasında lafzen bir farklılık tercih etmişse bu farklılığın anlama yansımaları düşünülemez. Buna rağmen kimi zaman Arapçadaki her bir kelimeyi tam olarak yansıtabilecek farklı karşılıklar bulunmadığı ve çoğu zaman da Allah'ın Kitabında yer alan kavramlar arasındaki farklar tespit edilemediği için yakın anlamlı kelimeler eş anlamlı kabul edilmekte ve aralarındaki anlam farkı meallere yansıtılmamaktadır. “القسط kıst” ve “العدل adl” kelimeleri de dilimize çevrilirken çoğunlukla eş anlamlıymış

gibi muamele edilen kelimelerdendir. Her iki kelimenin birlikte kullanıldığı ayetlerde bile ikisine de adalet anlamı verilir. Böylece meal okuyucusunun ayette iki farklı ifadenin geçtiğini anlaması imkansız olur. Mâide Suresinin 8. ayeti buna örnek gösterilebilir. Ayete verilen meal şöyledir:

“Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin. Âdil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”¹ (Mâide 5/8)

Yukandaki mealde “adalet ile şahitlik eden kimseler” ifadesinde geçen “adalet” kelimesi ile “sizi adaletsizliğe itmesin, âdil olun” ifadesinde geçen “adalet” ve “âdil”

1 D.İ.B. Meali

"...Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin..."

kelimelerinin ayetin orijinalindeki karşılıkları birbirinden farklı kelimelerdir. Bunlardan ilki "قسط" kıst" kelimesiyken diğer ikisi "عدل" adl" kelimesidir. Bu duruma bir örnek olarak Hucurât Suresi 9. ayetin meali de okunabilir:

"Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle savaşarlarsa aralarını düzeltin. Eğer biri ötekine karşı haddi aşarsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar haddi aşan tarafa karşı savaşın. Eğer (Allah'ın emrine) dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve (onlara) adaletli davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever."²

"القسط" kıst" ve "العدل" adl" ifadelerine aynı anlam verilince ayetin son bölümünün mealinde anlamlı bir cümle kurulamamıştır. "Aralarını adaletle düzeltin" dedikten sonra tekrar "adaletli davranın" denmesi anlamlı değildir. Nitekim ayetin metninde ilk ifadede geçen kelime "عدل" adl, ikincisinde geçen kelime ise "قسط" kıst kelimesidir. Ayetin sonundaki "Allah adaletli davrananları

sever" şeklinde meallendirilen bölümde de "kıst yapan" anlamına gelen "مقسط" muksit" ifadesi kullanılmıştır. Buna rağmen mealde bu kelimelerin tamamına "adalet" karşılığı ile anlam verilmiştir.

Her iki kelimenin birlikte geçtiği ve ikisinin de "adalet" kelimesi ile karşılandığı ayetlerden biri de Nisâ Suresi 3. ayettir. Üstelik bu ayette yine "adalet" kelimesi ile meallendirilen üçüncü bir kelime daha bulunmaktadır. Ayete şöyle meal verilmektedir:

"Eğer, (velisi olduğunuz) yetim kızlar (ile evlenip onlar) hakkında adaletsizlik etmekten korkarsanız, (onları değil), size helâl olan (başka) kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâhlayın. Eğer (o kadınlar arasında da) adaletli davranmayacağınızdan korkarsanız, o takdirde bir tane alın veya sahip olduğunuz (cairiyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için daha uygundur."³

2 DİB meali

3 DİB meali

Öncelikle bu mealdeki “yetinin” ifadesi de ayetin metnine aykırı olarak cümleye eklenmiştir ancak konumuz farklı olduğu için onun üzerinde durmayacağız. Mealde, “hakkında adaletsizlik etmekten korkarsanız” ifadesi ile “adaletli davranmayacağınızdan korkarsanız” ifadesinde geçen “adalet” kelimeleri, ayetin orijinalinde farklı kelimelerdir. Neredeyse birebir aynı cümleler gibi görünmesine rağmen, ayetin Arapça metninde ilk kelime “قسط” kıst, ikincisi “عدل” adl kelimesidir. Mealın sonundaki “adaletten ayrılmamanız için daha uygundur” ifadesinde yer alan “adalet” kelimesi önceki ikisinden de farklı olan “عول” avl kelimesidir. Kısacası ayette birbirlerinden tamamen farklı üç kelime de Türkçeye adalet kelimesiyle aktarılmıştır. Bu durum meal okumanın ne derece yüzeysel bir okuma olduğunu göstermesi bakımından da önemlidir. Bu sebeple, meal okumak hiçbir zaman Kur’an okumakla eşdeğer bir çalışma değildir.

“القسط kıst” ve “العدل adl” kavramlarının birlikte yer aldığı Bakara 282, Nisâ 135 ve En’âm 152. ayetlerin meallerinde de durum farklı değildir. “قسط kıst” ve “عدل adl” kelimelerinin her ikisinin de “adalet” şeklinde çevrilmesi, aralarında bir fark olmadığı yani eş anlamlı kelimeler olduğu izlenimini doğurmaktadır. Oysa Allah’ın Kitabında kullanılan kelimeler için böyle bir şey söylemek mümkün olmamalıdır.

KIST KELİMESİNİN SÖZLÜKLERDEKİ ANLAMI

Kur’an’da “قسط ka-se-ta” kök harflerinden kelimeler 24 ayette 27 kez geçmektedir. Bunlardan üçü fiil formundadır. Kelime 15 yerde “القسط el-kıst” şeklinde marife isim olarak karşımıza çıkmakta, iki ayette terazi anlamında “القسطاس kıstas” şeklinde yer almakta, bu formuyla “ölçüt, kriter” anlamında dilimizde de kullanılmaktadır. Yine bu kökten olan “taksit” kelimesi de Türkçede kullanımı olan kelimelerdendir.

Sözlükler kelimenin anlamını “adil paylaştırılmış pay, nasip” şeklinde vermektedirler.⁴ Müteber sözlüklerden Mekâyis, “قسط ka-se-ta” kökünden olan “القسط kıst” kelimesinin birbirine zıt iki anlama geldiği bilgisini vermektedir. Bu sözlüğe göre kelimenin “القسط kıst” şeklinde okunan formu “adalet”, aynı şekilde yazılıp “القسط kast” şeklinde okunan formu ise “haksızlık, zulüm (الجور)” anlamına gelmektedir.⁵ Sözlük aynı zamanda “القسط” kıst kelimesinin “pay” anlamına geldiği bilgisini de vermekte, “bir şeyi aramızda pay ettik, bölüştük” anlamına gelen “تقسطنا الشيء بيننا” ifadesini kelimenin bu anlamdaki kullanımına örnek göstermektedir.⁶

Bir başka müteber sözlük olan Müfredat ise “القسط” kıst kelimesinin anlamını “yanı yanya bölüşmek gibi adaletle sahip olunan pay” şeklinde verdikten sonra, aynı zamanda “başkasının payını almak şeklinde haksızlık, zulüm (الجور)” anlamına da geldiğini belirtmektedir. Bu sözlüğe göre kelimenin if’âl bâbından mastan

4 Müfredât قسط maddesi.

5 Mekâyis قسط maddesi.

6 a.g.e

olan "الإقساط" iksât, "başkasının kıstını (payını) vermek" anlamındadır. Bu sebeple kelime if'âl bâbına girerek "أقسط" eksata formunu kazandığında "başkasının payını adaletle vermek" anlamını kazanmaktadır. Buna göre kelimenin sülâsi mücerredi olan "قَسَط" kasetâ fiili "haksızlık etti", if'âl babı olan "أَقْسَط" eksata fiili ise "adil davrandı" anlamına gelmektedir.⁷

Bu durumu dilciler if'âl bâbının bir özelliği olarak da açıklamaktadırlar. Onlara göre bir kelimenin if'âl bâbında aldığı fazladan "أ" elif" harfinin, fiilin sülâsisindeki anlamı izâle etmek, yani yok etmek ve tersine çevirmek gibi bir etkisi vardır. Bu kural "قَسَط" fiiline uygulandığında "قَسَط" kasetâ haksızlık etti, "أَقْسَط" eksata adil davrandı anlamını kazanmaktadır. Müfredât'taki tarif bu kurala uygun olarak yapılmıştır. Lisânul-Arab adlı sözlükte de durum Müfredât'ta dile getirildiği gibidir.⁸

Sonuç olarak; kelimenin anlamını sözlüklerden öğrenmeye kalktığımızda işin içinden kolayca çıkabilmenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. İleride detaylı olarak görüleceği gibi kelimenin Kur'an'daki kullanımlarına bakıldığında "القسط" kıst kelimesi için "birine payını, hakkını tam olarak vermek" şeklindeki anlamın uygun olduğu söylenebilir. Zaten terazi anlamına gelen "القسطاس" kıstas kelimesinin bu kökten türetilmiş olması da bu anlamı destekleyen bir durumdur. Ancak bu anlam Kur'an açısından yeterli midir? Sözlüklerin kelimeye aynı zamanda "haksızlık, zulüm" anlamlarını da katma çabalalarının altında yatan sebep nedir? Bu çabaya gerekçe olarak dile getirilen "bir kelimenin, if'âl bâbına girdiğinde sülâsisindeki anlamının zıttı bir anlam kazanacağı" iddiası Kur'an'dan onay alabilir mi? Böyle bir iddia akla ve dilin mantığına

uygun mudur? Bu soruların cevapları için ilgili ayetlere yakından bakmamız gerekecektir.

KIST KELİMESİNİN İKİ ZIT ANLAMA GELEMEECEĞİNİN KUR'AN'DAN DELİLLERİ

Arapçada kelimeler çoğunlukla üç adetten oluşan (sülâsi) kök harflerinden türetilmişlerdir. Aynı kök harflerinden türemiş kelimeler her ne kadar farklı anlamlarda olabilirlerse de kök anlamlarıyla irtibatları tamamen kopmaz. Zaten o kökten türemiş olmalarının sebebi budur. Ancak aynı kökten olan iki kelimenin birbirlerinin zıttı olan iki anlama gelmesi, bu iki kelimedenden birinin kök anlamıyla irtibatının tam olarak kopması anlamına gelir ki bu durum dilin mantığına aykındır.

"ka se ta" kök harflerinden türemiş iki kelimenin birbirine zıt iki farklı anlama geldiğinin ileri sürülmesi, Cin Suresinde geçen "القاسط" kâsit" ifadesinden dolayıdır:

وَأَنَا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرُّوا رَشَدًا وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

İçimizden teslim olanlar da var, kâsit olanlar da. Kim teslim olursa, işte onlar doğrunun peşindedirler. Kâsitlere gelince; onlar Cehenneme odun olurlar. (Cin72/14-15)

"القاسط" kâsit" ifadesi Kur'an'da iki kez sadece bu ayetlerde geçmektedir. "القاسط" kâsit, "قَسَط" kasetâ" fiilinin ism-i fâilidir yani bu fiili yapan kişiye verilen isimdir. Fiilin if'âl babı olan "أَقْسَط" eksata" fiilinin ism-i fâili ise "المقسط" muksit" kelimesidir ve "kıstı yerine getiren kişi" anlamına gelir. Yukarıdaki ayette kâsitlerin cehennem odunu olacakları bildirilirken muksitler Kur'an'da daima övülmekte, Allah'ın bu kişileri sevdiği bildiril-

7 Müfredât قسط maddesi.

8 Lisaân'ul Arab قسط maddesi

mektedir.⁹ Sözlüklerde bu kelimeyle ilgili olarak yer alan, "birbirinin zıttı olan iki anlama geldiği" iddiasının, Kur'an'daki bu zıt kullanımın anlaşılmasında yaşanan zorluktan dolayı ortaya atıldığı anlaşılmaktadır. Ancak aynı kökten gelen "قسط کaseta" ve "أقسط eksata" kelimeleri dilin mantığına aykırı olmasının dışında iki önemli sebepten daha birbirlerinin zıttı olamazlar:

Birincisi; "قسط کaseta" kelimesi iki ayette ism-i tafdil formunda "أقسط eksatu" şeklinde "daha adil" anlamında kullanılmış, yani sülâsi formu tercih edilmiştir.¹⁰ Eğer "قسط کaseta" fiili sözlüklerin iddia ettikleri gibi "haksızlık etti" anlamında olsaydı "أقسط" eksatu ifadesinin de "daha haksız" anlamına gelmesi gerekirdi. Oysa bu kelimeye Kur'an'da geçtiği her yerde "daha adil" anlamı verilmektedir. Zaten eğer fiilin if'âl bâbı adil olma anlamına geliyorsa "daha adil" demek için "أقسط eksatu" değil, "كثير إقساطا" kesîru iksâten" ifadesinin kullanılması gerekirdi. Bu da fiilin sülâsisinin "haksızlık etti",

if'âl bâbının ise bunun tam zıttı olan "adil davrandı" anlamında olamayacağını gösterir. Bazı sözlükler bu sorunu, kelimenin "القسط کاست ve القسط کاست" şeklinde iki mastan olduğunu ve kâsit ile muksit kelimelerinin bu iki farklı mastardan türetildiğini öne sürerek aşmaya çalışmışlardır. Arapçada bir kökün farklı masterları olabilir ve bu, anlama da etki eden bir farklılıktır. Ancak farklı masterlara sahip olmanın aynı kökten gelen bir kelimeyi tam zıt anlamına çevirmesi garip ve anlaşılması güç bir durumdur. Dolayısıyla sözlüklerdeki bu iddialar, Kur'an'daki "القاسط کâsit ve المقسط muksit" zıtlığına bir izah getirmek amacıyla ortaya atılmış gibi görünmektedir.

İkincisi; Cin Suresinin 14. ayetinde "القاسط کâsit" kelimesi "المسلم müslim" kelimesinin zıttı olarak kullanılmıştır. Eğer sözlüklerin iddiası doğru olsaydı ayette kâsitin zıttı olarak müslim değil, "المقسط muksit" kelimesinin kullanılması gerekirdi.

9 Mâide 5/42, Hucurat 49/9, Mümtahine 60/8

10 Bakara 2/282, Ahzâb 33/5

Bu durumda Cin Suresindeki olumsuz anlamdaki kullanımı, aynı kökten gelen bir kelimenin farklı formlarının birbirinin zıttı olabileceği iddiasından başka bir açıklaması olması gerekir.

KIST KELİMESİNE KUR'AN'IN VERDİĞİ ANLAM

Kâsit ile Muksit Farkı

"القاسط kâsit" ile "المقسط muksit" kelimeleri arasındaki anlam farkı, bâblarıdan kaynaklanmaktadır. Ancak bu fark kelimenin birbirinin zıttı iki anlama geldiğini göstermez. "المقسط muksit" kelimesi, if'âl bâbının ism-i fâili yani "iksât eden kişi" anlamındadır. İksât etmek belli bir kısta uymak yani paylaşmayı "belli bir kıstı gözeterek, ona uyararak" yapmak demektir. Kelimenin Kur'an'da nekira (belirsiz) olarak kullanılmaması, daima marife (belirlik takısı olan ال el ile) geçmesi de bu anlamı destekleyen bir durumdur. Marife olarak "القسط el-kıst" şeklinde kullanıldığı ayetlerden biri olan aşağıdaki ayette bunu görmek mümkündür:

وَإِنْ حَكَمْتَ فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ...

...Hüküm verirken, aralarında "o kıst القسط" ile hüküm ver.

Allah muksitleri (iksât edenleri) sever. (Mâide 5/42)

Görüldüğü gibi muksit, yani iksât eden kişi, bunu belirlenmiş bir kıst ile yapan kişi olarak tanımlanmıştır. Hükümün belirlenmiş bir kıstla verilmesi yani iksât edilmesi, hüküm verilecek konuda kişilerin haklarını belli bir ölçüye uyararak vermek, yani kişisel görüşe

değil, o konudaki kanuna uymak demektir. Cin Suresindeki "القاسط kâsit" ise filin sülâsisinin ism-i fâildir. Bu kullanımda, kıst filini yapan kişinin "القسط el-kısta" yani belli bir kıst"a uymadığı, kıstı kendisinin belirlediği, yani hakkı kendi inisiyatifine göre paylaştığı görülmektedir. Çünkü 14. ayette "القاسط kâsit" kelimesi "teslim olan" anlamındaki "المسلم müslim" in zıttı olarak kullanılmış, hatta teslim olanların doğrunun peşinde oldukları belirtilmiştir:

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَمِنَ الْقَاسِطِينَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

İçimizden müslimler (teslim olanlar) de var, kâsit olanlar da. Kim teslim olursa, işte onlar doğrunun peşindedirler. (Cin72/14)

Adalet kelimesinin anlamı, bir şeyi başka bir şey cinsinden denkleştirmektir.

Kur'an'da "المقسط muksit" ise "القسط el-kıst"i, belirlenmiş bir kıstı uygulayan, böylece insanlara haklarını tam olarak veren kişi anlamında karşımıza çıkmaktadır. Kıstı uygulamak için uyulması gereken ölçüt için de

aynı kökten "قسطاس kıstas" kelimesi kullanılır. Doğru kıstasa teslim olan kişi, insanlara haklarını tam olarak verir, yani iksât eder ve "المقسط muksit" olur. Teslim olunması gereken kıstas, herkes için bağlayıcı olan bir ölçü aleti olabileceği gibi Allah'ın kanunları veya şahit olunan gerçekler de olabilir. Nitekim Rabbimiz Kitabı ve mîzanı "القسط belirli bir kıstı" yerine getirmek için indirdiğini bildirmektedir:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ
لِيُقِضَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...

Elçilerimizi açık belgelerle gönderdik; beraberlerinde Kitab'ı ve mîzanı indirdik ki insanlar "o kıstı القسط" yerine getirsinler. (Hadîd 57/25)

Görüldüğü gibi Kitap ve mîzan yani denge, "القسط" belli bir kıst'ı yerine getirmek için indirilmiştir. Bu da her ikisine de teslim olunması gerektiğini gösterir. Allah'ın koyduğu ölçülere teslim olarak hakkı sahibine vermek Allah'ın belirlediği "القسط o kıstı" yerine getirmektir. Bunu yapana muksit denir. "قاسط" kâsit" de bir ölçüte teslim olan kişidir. Ancak onun teslim olduğu kıstas Allah'ın belirlediği doğru kıstas değildir. "المقسط muk-sit" in kıstası Allah'ın Kitabı veya ölçüm aletleridir. Bu sebeple onun yaptığı iş Kitabın veya doğru ölçüm aletinin belirlediği "القسط el-kıst" ile olur.

"القسط el-kıst" ifadesinin belirlenmiş bir kıst, "الإقساط" ik-sât" ifadesinin de bu belirlenmiş kıstı uygulamaya koymak anlamına geldiğini Nisâ 3 ve 127. ayetleri birlikte değerlendirerek de görmemiz mümkündür:

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ
النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ ...

Yetimler hakkında iksât edememekten korkarsanız sizin için uygun olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikahlayın... (Nisâ 4/3)

Ayette yetimler konusunda iksât edememekten (kıstı uygulayamamaktan) söz edilmesi, erkeğin, bakımını üstlendiği yetim kızla evlenmesi durumunda malını tam verememekten ve böylece onun hakkına girmekten korkması ile ilgilidir. Ayetin devamında nikâhtan bahsediliyor olması da bunu gösterir. Yetim kızın malının miktarı Nisâ Suresi'nin mirasla ilgili 11 ve 12. ayetlerinde belirtilmiştir. Dolayısıyla buradaki iksât bu ayetlerde belirlenmiş kıstı uygulamak, yani ayetlerin belirlediği miras malını kendisine tam vermek anlamındadır. Nitekim Nisâ Suresinin bu ayeti açıklayan 127. ayetinde de el-kıst bu anlamda kullanılmıştır:

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُثَلَّى عَلَيْكُمْ
فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ
وَتُرْعَبُونَ أَنْ تُنكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا
لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا

Kadınlar hakkında senden fetva istiyorlar. De ki; onlar hakkındaki fetvayı Allah veriyor: Onlar için "yazılmış olanı" kendilerine teslim etmeyip kendileriyle evlenmek istediğiniz yetim kadın-

lar, hatta güçsüz çocuklar ve bütün yetimler için "kıstı" yerine getirmek konularındaki fetva, size bu kitapta sıralanan ayetlerdedir. İyilik olarak ne yaparsanız Allah onu mutlaka bilir.

Ayette yetim kızlar için "yazılmış olan" ifadesi, ilgili miras ayetleriyle belirlenmiş olan miktardaki malı ifade etmektedir. Bu konuda kıstın uygulanması o ayetlere teslim olunarak kıza ait olan malın kendisine tam olarak verilmesidir. Yani herhangi bir kısta değil, Allah tarafından belirlenmiş kısta uyulacaktır. Arapça ifade etmek gerekirse bu ayetteki "قام بالقسط" (kıstı yerine getirme) Nisâ 3. ayette "الإقساط" olarak dile getirilmiştir.

Borcun yazılmasını hükme bağlayan Bakara Suresi 282 ve evlatlıkların öz babalarına nispetle çağrılmasını emreden Ahzab Suresi 5. ayetlerde geçen "هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ" bu Allah katında daha kısttır" ifadesindeki "عند الله" ibareleri de kıst kavramının teslimiyetle ilgisini ortaya koymaktadır. Ayetlerde belirtilen şekilde davranmanın, "Allah katında" daha kıst olduğunun söylenmesi bu konularda bizim kendimizden bir ölçüt belirlememizin mümkün olmadığını, bize laf düşmeyeceğini belirtmektedir.

Sonuç olarak; hakkı sahibine vermede belli bir ölçüyü esas alana "o belli kıstı yerine getiren" yani iksât eden anlamında muksit, ölçüyü kendisi belirleyene "belirlenmiş bir kıstı değil, kendi belirlediği kıstı yerine getiren" anlamında kâsit denmiştir.

KIST KELİMESİNİN ANLAMI

Kıst, doğru ölçüte teslim olarak pay sahibine payını tam vermektir. Kıst ifadesinin ölçü ve tartı ile ilgili ayetlerde kullanılması, bir takım cihazlara ve onlarla ilgili belirlenmiş standartlara teslim olunarak hakkı sahibine tam vermenin emredildiğini göstermektedir:

... وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ...

Ölçeği ve tartıyı kıst ile tam uygulayın. Biz kimseye gücünün üstünde bir sorumluluk yüklemeyiz... (En'âm 6/152)

Ölçeği kıst ile tam uygulamanın ne anlama geldiği ayetin benzeri olan şu ayette açıklanmıştır:

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ

Ölçeği tam uygulayın ve eksik ölçenlerden olmayın. (Şuarâ 26/181)

Ayetin "eksik ölçenlerden olmayın" emri, yukarıdaki ayetteki kıst ile yapmanın ne demek olduğunu açıklamaktadır. Buna göre ölçeği tam uygulamak, onu eksiltmemek anlamına gelir. Çünkü ölçek anlamı verdiğimiz keyl, içine alacağı madde miktarı belirlenmiş ölçekler için kullanılır. Mesela süt alırken doldurulan kabın tam 1litrelik olması gibi. Dolayısıyla ölçeği kıst ile yapmak, onu tam doldurmak, eksiltme yapmamak, yani herkes için önceden belirlenmiş olan kriterlere tam uymak anlamındadır. Bir başka ayette aynı emir "وأقيموا ekimû" fiiliyle verilmiştir:

وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

Tartma işini kıst ile koruyun ve tartıda eksiltme yapmayın. (Rahmân 55/9)

İki şeyi birbiri ile kıyaslayarak yapılan ölçüme vezn yani tartma denir. Terazinin iki kefesinden birinde tartılan şey, diğer kefedeki ölçeğe tam eşdeğer ağırlıkta olmalıdır. Eğer ölçek olması gerekenden hafifse yani mesela 1 kg'lık ağırlık, üzerinde 1 kg. yazmasına rağmen daha hafif olarak ayarlanmışsa tartılan şey ona eşit olduğunda 1kg'dan hafif olacak ama 1 kg. zannedilecektir. İşte ayetin "وَأَقِيمُوا الْمِيزَانَ" tartıda eksiltme yapmayın" bölümü bu durumu dile getirmekte, buna kıst ile tartmak denmektedir. Dolayısıyla bir kez daha kıst kelimesinin, "doğru kriterle teslim olarak hak verme" anlamına geldiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim

tartmanın doğru çalışan bir ölçü aletiyle yapılması gerektiği Kur'an'da yine "القسط" kasetâ" kökünden türetilmiş ve "terazi" anlamına gelen "القسطاس" kıstas kelimesiyle emredilmektedir:

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

Ölçtüğünüzde ölçüye bağlı kalın ve doğru kıstas ile tartın. Böylesi iyidir ve en güzel sonucu verir. (İsrâ 17/35)

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُحْسِرِينَ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ

Ölçeğe bağlı kalın ve eksik ölçenlerden olmayın. Doğru kıstas ile tartın. (Şuarâ 26/181, 182)

Bir başka ayette aynı konu Şuayb Aleyhisselamın dilinden şöyle ortaya konmaktadır:

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْنُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

Ey halkım! Ölçeğe ve tartıya kıst ile bağlı kalın. İnsanlara eşyalarını eksik vermeyin. Ortalığı birbirine katıp doğal düzeni bozmayın. (Hüd 11/85)

Ayetteki "بخس" bahs kelimesi "bir şeyi olması gerekenden eksik vermek" anlamındadır.¹¹ Dolayısıyla, ayete göre kıst ile ölçüye ve tartıya uymak, belirlenmiş ve üzerinde taraflarca mutâbık kalınmış standartlara teslim olarak ölçüp tartmak anlamındadır.

Bu durumda kâsit için de hakkı karşı tarafa yanlış aksettiren böylece haksızlığa sebep olan kişi demek yanlış olmayacaktır. Diğer bir deyişle üzerinde 1 kg. yazan ağırlığın 1 kg.'dan az olduğunu bile onunla ölçüm yaparak haksızlığa sebep olan kişi kâsittir.

"القسط" el-kıst kelimesi, Allah'ın ahirette vereceği karşılıkla ilgili olarak da kullanılmaktadır. Bu da kelimenin teslimiyet vurgusunu güçlendiren bir durumdur. Burada teslim olunarak gözetilecek şey insanların dünya hayatlarında yaptıkları işlerdir. Kıyamet günü kurulacak olan ve kimseye hardal tanesi kadar bile haksızlık

yapmayacak olan hassas teraziler için kıst terazileri ifadesi kullanılmaktadır:

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ حَرْدَلٍ آتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ

Kıyamet günü kıst terazileri kurarız; kimse bir haksızlığa uğratılmaz. Bir hardal danesi ağırlığında bile olsa terazilere koyarız. Biz hesap görmeye yeteriz. (Enbiyâ 21/47)

İnsanların dünyada yaptıklarının karşılığını ahirette tam olarak alacaklarını bildiren ayetlerde de yine kıst ifadesi geçmektedir.

"Arapçada kelimeler çoğunlukla üç adetten oluşan (sülâsi) kök harflerinden türetilmişlerdir. Aynı kök harflerinden türemiş kelimeler her ne kadar farklı anlamlarda olabilirlerse de kök anlamlarıyla irtibatları tamamen kopmaz. Zaten o kökten türemiş olmalarının sebebi budur. Ancak aynı kökten olan iki kelimenin birbirlerinin zıttı olan iki anlama gelmesi, bu iki kelimeden birinin kök anlamıyla irtibatının tam olarak kopması anlamına gelir ki bu durum dilin mantığına aykırıdır."

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

Hepinizin dönüşü O'nadır. Bu, Allah'ın verdiği gerçek vaadidir. O yaratmaya başlar, sonra inanıp güvenen ve iyi işler yapanlara karşılığını

11 Bkz: Hüd 11/25, Yusuf 12/20

kıst ile vermek için onu tekrarlar. Kafirlik edenlere, kafirliklerine karşılık kaynar sudan bir içecek ve acıklı bir azap vardır. (Yunus 10/4)

Ayette iyilik yapanlara karşılığının kıst ile verilecek olması hiçbir işlerinin ziyan edilmeyeceğini gösterir. Nitekim aynı konudaki bir başka ayette "وَفِي" fiili kullanılmasından yukarıdaki ayette geçen "kıst ile cezâ"nın¹² bu anlamda olduğu anlaşılmaktadır:

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

İman eden ve iyi işler yapanlara gelince; onlara ücretleri tastamam verilir. Allah haksızlık edenleri sevmez. (Âl-İmrân 3/57)

Dünya hayatını doğru yaşamamış kişiler de yine yaptıklarının karşılığın kıst ile alacaklardır:

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا التَّدَامَةَ لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Yanlışlara dalmış her bir kişi, yeryüzünün bütün malları kendisinin olsa, o gün tereddüt etmeden fidye olarak verir. Azabı görünce için için pişmanlık duyacaklardır. Aralarında kıst ile hüküm verilmiştir. Haksızlığa uğratılmazlar. (Yunus 10/54)

Bu ve Yunus Suresi 47. ayette yer alan el-kıst ile hüküm verilmesi ifadesi de bahsedilen kişilerin yaptıkları her şeyin karşılığını, gerçekte birebir örtüşen şekilde, tam almış olmaları anlamındadır. Bir kez daha kıst ifadesi ile gerçeğe uygun hüküm verilmiş olması ifade edilmiştir. Nitekim bu ayetin benzeri olan aşağıdaki ayette geçen "hesaba katmadıkları şeylerin ortaya çıkarılması" ifadesi de kısta verdiğimiz bu anlamı belirginleştirmektedir:

12 Cezâ kelimesi iyi ya da kötü karşılık anlamındadır.

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ

Yeryüzünde olanlar ve bir o kadarı daha zalimlik edenlerin olsa, kıyamet günü azabın kötülüğünden kurtulmak için hepsini fidye olarak verirler. Çünkü hiç hesaba katmadıkları şeyler Allah tarafından ortaya çıkarılmıştır. (Zümer 39/47)

Allah'ın koyduğu ölçüyü kıst ile yapmak ve böylece hakkı sahibine tam olarak vermek için teslim olunacak kıstas ise Allah'ın Kitabıdır. Hüküm verilirken "kıst ile" verilmesinin emredilmesi de Allah'ın Kitabında koyduğu kanunlara teslim olarak hükmedilmesi anlamındadır:

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّخْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرَضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرَضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

Onlar yalan söylemek için kulak kesilen, haram yemeyi meslek edinen kimselerdir. Sana gelirse ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir şekilde zarar veremezler. Hüküm verirken aralarında kıst ile hüküm ver. Allah muksitleri sever. (Mâide 5/42)

Nebimize, kendisine başvuran Yahudilerle ilgili hüküm vermesi durumunda el-kıst ile hüküm vermesi emredilmektedir. Bunu ancak Allah'ın onlara gönderdiği Kitapta, ilgili konuda koyduğu kanunlara teslim olmak suretiyle gerçekleştirebileceğini devamındaki ayetlerden görebilmekteyiz:

وَكَيْفَ يُحْكِمُوكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكَمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّاتِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا

تَحْشُوا النَّاسَ وَاخْشَوْنَ وَلَا تَشْتَبِرُوا بِآيَاتِي ثَمًّا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ
يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

Ellerinde Tevrat, içinde Allah'ın hükmü varken seni nasıl hakem yapıyorlar! Hakem yapıyor, sonra da yüz çeviriyorlar? Bunlar inanan kimseler değildir. İçinde doğru yol rehberi ve bir nur bulunan Tevrat'ı biz indirdik. Allah'a teslim olmuş nebiler, Yahudilere onunla hüküm verirlerdi. Kendini Rabbinin yoluna adayanlar ve âlimler de Allah'ın kitabını koruma ve onun Allah katından olduğuna şahitlik etme görevleri gereği, onunla hüküm verirler. Siz insanlardan çekinmeyin; benden çekinin. Ayetlerimi geçici bir çıkara karşılık satmayın. Her kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse kâfirler işte onlardır. (Mâide 5/43-44)

Ayetler kıst ile hüküm vermek için Allah'ın indirdiği Kitaba teslim olmak gerektiğini net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Sosyal konularda hükmü kıst ile verebilmek Allah'a teslim olmakla mümkün olabilmektedir.

Şahitliğin de kıst ile yapılması emredilmektedir. Çünkü şahit olunan konuda gerçek neyse ona teslim olunması gerekir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ
أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ
أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلُؤْا أَوْ تُغْرِضُوا
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

Ey inanıp güvenenler! Kendi aleyhinize, ana-babanız veya en yakınlarınızın aleyhine bile olsa kıstı yerine getiren, Allah için şahitlik eden kişiler olun. Aleyhine şahitlik yaptığınız kişi ister zengin ister fakir olsun; Allah, onlara daha yakındır. Kendi arzuunuza uymayın ki adil olasınız. Lafı eğip bükerek veya şahitlikten kaçınırsanız bilin ki Allah, yaptığınız her işin iç yüzünü bilir. (Nisâ 4/135)

Ayette kıstı yerine getirmenin şahit olunan konuda gerçeğe teslim olmak olduğu, yani kıst ile teslimiyet ilişkisi çok net bir biçimde açıklanmıştır. Buna göre;

- Kişi kendisinin, ana-babasının veya en yakınlarının aleyhine de olsa gerçeğe teslim olacaktır.
- Aleyhine şahitlik yapılan kişi zengin veya fakir de olsa gerçeğe bağlı kalacaktır.
- Kendi arzusuna uymadan gerçeğe teslim olacaktır.
- Lafı eğip bükmeden gerçeğe teslim olacaktır.

İşte bütün bunları tam olarak yerine getirdiğinde, yani gerçeğe tam teslim olduğunda el-kıstı sağlamış, yani şahitliğini tam bir biçimde yerine getirmiş, böylece herkese hak ettiği payı tam vermiş olmaktadır. Benzer bir ayet olan Mâide Suresinin 8. ayeti gerçeğe teslim olmanın bir şartını daha bildirmektedir; adaleti nefretin önüne geçirmek:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا
يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Ey inanıp güvenenler! Allah için dik duran, kıstı yerine getiren kimseler olun. Bir topluluğa olan nefretiniz, sizi adaletsiz davranmaya itmesin. Siz adil olun! Yanlıştan korunmak için uygun olan budur. Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakının. Allah, yaptığınız her şeyin iç yüzünü bilir. (Mâide 5/8)

Kıst kavramının Allah'ın kanunlarına teslimiyet vurgusuyla kullanıldığını görebileceğimiz bir kullanımı da Arâf Suresi'nde karşımıza çıkmaktadır. İlgili iki ayet şunlardır:

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحِشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ مَا لَا تَعْلَمُونَ قُلْ
أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ

Çirkin bir iş yaptıklarında atalarımızı bu yol üzerinde bulduk, bunu Allah bize emretti dediler. De ki; Allah bu tür çirkin işleri emretmez; hakkında bilginiz olmayan şeyleri Allah'a mı mal ediyorsunuz? De ki; Rabbim kıstı emretmiştir. Her secde yerinde O'na yönelin, dini O'na has kılarak sadece O'na dua edin. Sizi başta yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz. (A'râf 7/28-29)

Ayetlerde Allah'ın dininde yani emirleri arasında yer almayan bir işin O'nun emri sayılmasının yanlışlığı dile getirilirken "Rabbim kıstı emretmiştir" buyurulmaktadır. Yani emredilen şey Allah'ın gerçek dinine teslim olarak hak ile batılı doğru biçimde birbirinden ayırmaktır. Batılın hak kabul edilmesi payın doğru verilmemesi demektir. Bu tıpkı yukarıda açıkladığımız, 1 kg'lık ağırlığın aslında 1 kg.'dan eksik olması gibi bir durumdur. Bir çirkinliği bile bile Allah'ın emri olarak kabul etmek Kur'an'ın terminoloji ile kâsitlektir. Bu sebeple "de ki Rabbim el-kıstı emretmiştir" ifadesi ile haklı Allah'ın belirlediği ifade edilmiştir. Ayetin devamındaki "dini yalnızca O'na has kılarak sadece O'na dua edin" ifadesi de bu durumu göstermekte ve kıst kavramının teslimiyet vurgusunu desteklemektedir.

Doğru bir değerlendirme ile haklı sahibine teslim etmek anlamındaki kıst bu yönüyle ilim sahiplerinin de sahip olmaları gereken bir vasıftır:

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Allah, kendisinden başka ilah olmadığına şahittir, melekler ve kıstı yerine getiren ilim sa-

hipleri de öyle. O Aziz ve Hakim'den başka ilah yoktur. (Âl-i İmrân 3/18)

Yukarıdaki ayetlerden de gördüğümüz gibi kıstı yerine getirmek, Allah'ın koyduğu hükümlere teslim olmak, dini sadece Allah'a ait kılmak ve böylece doğru ile yanlış birbirinden ayırmak demektir. İşte Allah'ın ve meleklerin Allah'tan başka ilah olmadığına şahitliği ile bu tavır gösteren ilim sahiplerinin aynı konudaki şahitliği bu ayette eşdeğer tutulmuştur. Zira ilim tek başına yeterli değildir. Gerçeğe teslim olmadan gerçeği sadece biliyor olmanın bir anlamı yoktur.

Kelimenin if'âl bâbindan fiil olarak kullanıldığı üç ayetten biri şöyledir:

لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

Allah, sizinle din konusunda savaşmamış, sizi yurtlarınızdan çıkarmamış olanlara iyilik yapmanız ve onlara

kıstı uygulamanız konusunda size bir yasak koymaz. Allah muksitleri (iksat edenleri) sever. (Mümtahine 60/8)

Yukarıda da belirttiğimiz gibi iksât etmek belirli bir kısta uymak demektir. Yani kişiye hakkını vermeyi teslim olunması gereken bir ölçüye göre yapmaya iksât denir. Bu ayette de sayılan kişiler için her konuda kıstı uygulamak, böylece onlara haklarını Allah'ın belirlediği ölçülere veya doğru ölçüm aletlerine uyararak vermenin yasaklanmadığı belirtilmektedir. Zira bu tutum aynı zamanda mümin olmayan toplumlar için yapacağımız bir örneklik ve tebliğ olacaktır.

SONUÇ

Tüm bu bilgilerin ışığında kıst, adalet kelimesi ile karşılanamayacak bir kavramdır. Adalet kelimesinin anlamı, bir şeyi başka bir şey cinsinden denkleştirmektir. Adalet kavramını ve kıst ile ayırdığı noktaları başka bir çalışmamızda ayrıca ele alacağız. Kıst ise hakkı sahibine tam teslim etmek, bunu yapmak için de geçerli kriterlere teslim olmak anlamındadır. Kıstın gerçekleştirileceği konuya göre bu kriterler Allah'ın Kitabı, ölçüm aletleri veya yaşanmış gerçekler olabilmektedir. Böylesi ölçüleri belirlenmiş bir paylaşıma el-kıst, bu paylaşımı yapmaya iksât, yapana da muksit denir. Paylaşımı yaparken hak hukuk gözetmeyen ve yanlış kriterlere uyduğu için haksızlığa sebep olana da kâsit denir. Birbirine zıt gibi görünen iki kelimenin aynı kökten türetilmiş olmasının sebebi kelimenin kökündeki paylaşım yapma anlamından dolayıdır.

Bir dildeki kelimelerin birbirleriyle yakın anlamlarda

olması olağan bir durumdur. Ancak bu kelimelerin eş anlamlı olarak kabul edilmesi dilde ifade zaafı olduğunun kabulü anlamına gelir. Rabbimiz, birbirine yakın anlamlarda da olsa iki farklı kelime tercih etmişse bunun mutlaka bir sebebi olması gerektiğini kabul etmemek her şeyden önce O'na zayıflık isnad etmek anlamına gelecektir. Kur'an'da tercih edilmiş kelimeler arasındaki anlam farkları çok ince olabilir. Zaten anlatılan konuyla alakalı detaylı bilgiler edinmemizi bu ince farklar sağlar. Kur'an'ın gerçek mucizesi ve Allah'ın Kitabı olduğunun en büyük göstergesi kelime tercihlerinde yatmaktadır. Rabbimiz sadece 600 küsur sayfalık bir kitapta 1700'den fazla aynı kökten kelime kullanarak adeta matematiksel bir kesinlik ortaya koymuştur.

Matematikte sembollerle ortaya konan evrensellik, değişmezlik ve herkes için aynı olan yorumlanamaz kesinlik ve rijitlik, Kur'an'da dil kullanılarak ortaya konmuştur. Bir insanın bunu yapabilmesi mümkün değildir.

Kıst kavramı bu durumu bir kez daha tecrübe etmemize sebep olmuştur. Adalet kelimesi ile yakın anlamda olması onunla eş anlamlı olduğunu değil, ondan farklı bir şeyler anlatmakta olduğunu gösterir. Yine bu kavram sayesinde sözlüklerin ve dil bilgisi kitaplarının verdiği bilgilerin de Kur'an ışığında yeniden değerlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Kur'an'da muksit ve kâsit birbirlerine zıt anlamlar ifade ediyorlar diye kelimenin iki zıt anlama geldiğini söylemek,

hatta bunun için Arapçadaki bâbları devreye sokarak, belli bâblar manayı zıttı çevirir şeklinde kural uydurmak için kolayına kaçmak olur. Yapılması gereken, kavramlara Kur'an'ın verdiği anlamı tespit etmeye çalışmak olmalıdır.

Tüm bu ortaya koymaya çalıştığımız konular aynı zamanda meal yazmaya kalkışmanın da ne kadar büyük cesaret isteyen bir iş olduğunu göstermektedir. Birbirinin benzeri yüzlerce meal yazmak için harcanan enerjiyi Kur'an kavramlarını doğru anlayıp tek bir meal üzerinde gerekli açıklamalar yapmak için kullanmak çok daha makuldür. Bu çalışmada bahsettiğimiz kavramın anlamını bir mealde yansıtmak kolay hatta mümkün olmayabilir. O zaman bu kavramları doğru bir biçimde ortaya koyan tefsirler ortaya koymak yapılması gereken asıl iş olmalıdır. Tefsirler eğer bu amaçla yazılırsa, bugüne kadar ortaya konan tüm çalışmalardan çok daha önemli ve faydalı bir iş yapılmış olur.